

УДК 81'27'37-11:316.77(470:477):314.151.3-054.74(=512.19)

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ У ТЕКСТАХ ЗМІ: МОЖЛИВОСТІ МЕТОДУ ЯКІСНОГО КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ

Адріана Чучвара

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна
adriana.chuchvara@gmail.com*

Статтю присвячено вивченню стратегічних наративів у соціолінгвістиці. Обґрунтовано особливості використання методу якісного контент-аналізу. Розкрито структуру, лексико-семантичні засоби реалізації наративу “депортація кримських татар у 1944 р.” на матеріалі повідомлень українських та російських ЗМІ про перемогу української співачки Джамали¹ на Євробаченні-2016. Сформульовано висновок про спільні та відмінні ознаки змісту, мовного вираження наративу в українсько- та російськомовних мас-медіа.

Ключові слова: прикладна соціолінгвістика, українські ЗМІ, російські ЗМІ, стратегічний наратив, контент-аналіз.

Дослідження взаємодії мови та політики як одного із аспектів предметної сфери соціолінгвістики передбачає увагу до мовної політики та мови політики, а звідси і до політичного дискурсу. Один із його маркерів – стратегічний наратив, тобто переконалива сюжетна лінія, яка може аргументовано пояснити події і за якою проглядається змістова ядро комунікації, осьовий контентний елемент усієї інформаційної діяльності держави. Наратив постає як гіпертекст, який складається з великої кількості конкретних текстів, об’єднаних певною подією. Аналіз наративів слід починати з визначення події, довкола якої розгортається оповідання і на підставі підкріплених тем, що розкриваються в повідомленнях, безпосередньо орієнтованих на конкретні цільові аудиторії [1–11].

Актуальність теми статті обумовлена потребою розвитку теорії, методів дослідження стратегічних наративів у соціолінгвістиці, оскільки саме вони формують позалінгвістичний контекст функціонування мови, розкриваючи особливості політичної комунікації. Мета статті – розкрити структуру та лексико-семантичні засоби реалізації стратегічного наративу “депортація кримських татар у 1944 р.” на матеріалі публікацій українських і російських ЗМІ про перемогу Джамали у 2016 р. Завдання статті: 1) обґрунтувати теми, мовні засоби реалізації цього наративу за допомогою методу якісного контент-аналізу; 2) порівняти набір тем і лексико-семантичні засоби реалізації наративу в різномовних ЗМІ.

Матеріалом для аналізу слугували публікації в українських та російських ЗМІ, що уможливили розкриття раціональних, а також емоційних оцінок багатьох оповідачів. Обсяг вибірки – 51 публікація. Опрацьовано 23 публікації в українських ЗМІ (“Український тиждень” – 12, “Gazeta.ua” – 6, “Газета по-українськи” – 2, “Дзеркало тижня” – 2, “Українська правда” – 1) та 28 публікацій у російських ЗМІ (“Газета.RU” – 14, “Известия” – 9, “Russia Today” – 5). Для аналізу використано матеріали, доступні онлайн, серед них і мережеві версії друкованих публікацій. Часові межі вибірки

¹ Псевдонім Сусани Джамаладінової.

охоплюють матеріали, опубліковані впродовж травня 2016 р., коли відбулося два півфінали (10 і 12 травня) та фінал (14 травня) 61-го пісенного конкурсу. У відібраних для аналізу публікаціях з'ясуємо, які повідомлення щодо кримських татар пропонують українські та російські ЗМІ в контексті новин про Євробачення-2016. Для цього з архівів видань зібрано публікації за пошуковими словами: *укр.* Джамала, Євробачення-2016, кримські татари та *рос.* Джамала, Евровидение-2016, крымские татары.

Повідомлення трактуємо як сповіщення, інформування; організовану сукупність символів (знань, інформації), яка містить “компонент світу” (те, що мовець пропонує дізнатися) та “компонент мовця” (те, як мовець до цього ставиться) і кодується адресантом засобами мовного та позамовного кодів, передається каналом комунікації, розкодовується та інтерпретується адресатом [12: 276]. Повідомлення зафіксовано в різножанрових публікаціях, насамперед це *новини* (короткі дані про подію, що відбулася [12: 252]), хоча засвідчено також *статті* (автори яких ставлять за завдання проаналізувати суспільні процеси, ситуації, явища з точки зору закономірностей, що є в їх основі [12: 348]), *інтерв'ю* (діалог-розпитування, змістом якого є сенс питань та відповідей на них [12: 132]), а також такий різновид інтерв'ю, як *інтерв'ю-бесіда* (особа-інтерв'юер не лише запитує, а й коментує відповіді, спонукає співрозмовника до максимального розкриття теми [12: 132]).

Методи дослідження: контент-аналіз, описовий метод і метод порівняння.

1. Метод якісного контент-аналізу й засоби реалізації наративів

Досвід вивчення політичного дискурсу за допомогою методу контент-аналізу ілюструють дослідження, здійснені на матеріалі різних жанрів [13–20]. Завдання методу – кількісно-якісне чи якісно-кількісне вивчення документів, якому властива об'єктивність висновків і строгість процедури, квантифікації не опрацювання тексту з подальшою інтерпретацією результатів [13]. Процедура використання методу контент-аналізу охоплює: а) вибір категорій аналізу на основі документа, який вивчають, а також з огляду на завдання дослідження; б) обґрунтування одиниць аналізу залежно від типу контент-аналітичного дослідження, змістового чи структурного, коли зосереджують увагу на змісті або на способі репрезентації повідомлення, враховуючи форму реалізації дискурсу (усну чи письмову); в) окреслення одиниць контексту, у межах яких досліджують одиниці аналізу; г) визначення одиниць підрахунку чи переліку (докладніше про це див.: [21: 23–34]).

Категорією аналізу в нашому дослідженні постає різномовний наратив про АР Крим “депортація кримських татар у 1944 р.”, який розкриваємо на основі безпосередніх текстових даних – окремих фрагментів тексту, ідеї яких підпорядковані змісту наративу. Зауважимо, що кожна тема може бути висловлена в окремих судженнях, цілих абзацах чи текстах [13], тому одиницями контексту слугують не лише речення, але й абзаци та зміст усієї публікації.

Теми виформовуємо з огляду на контексти вживання ключових слів та синонімів до них у відібраних для аналізу публікаціях. Враховуємо й альтернативні засоби позначення опорних одиниць, це ключові слова та їхні синоніми: *укр.* кримські татари (*кримськотатарський народ, татари, народ*), Крим (*Кримський півострів, півострів, батьківщина / Батьківщина*) та *рос.* крымские татары (*крымскотатарский народ, татары, народ*), Крым (*Крымский полуостров, полуостров, родина*).

Зосередимо увагу не на кількості появи певних змістових одиниць у текстах, а на факті їхньої наявності чи відсутності, на аналізі їхнього змісту, формі подання. Якісний контент-аналіз індуктивний за своєю природою, він не передбачає етапів, на яких збирають та аналізують дані, ці дві процедури здійснюють паралельно й одночасно у взаємодії з текстом (про особливості якісного, тобто квалітативного, контент-аналізу див. у публі-

каціях: [22–26]). Виправданою вважаємо думку про те, що не існує лінійної залежності між частотою та значущістю смислової одиниці і що важлива лише наявність або відсутність її в певних частинах тексту [27].

Для роботи з даними використовуємо комп'ютерну програму *QDA Miner Lite v1.4.6*, яка спростила технічні аспекти опрацювання відібраних для аналізу текстів (про особливості комп'ютеризованого контент-аналізу див.: [28–29]). Обрана програма уможливила виокремлення з корпусу публікацій тих речень, в яких засвідчено ключові слова та їхні синоніми. Набір виділених фрагментів тексту, тобто окремих речень, згруповано за темами, які наповнюють змістом наратив “депортація кримських татар у 1944 р.” Лексико-семантичні засоби реалізації наративу розкрито за допомогою описового методу шляхом аналізу виокремлених за допомогою комп'ютерної програми, а потім і згрупованих за темами речень.

2. Різномовні ЗМІ і наратив “депортація кримських татар у 1944 р.”: теми, лексико-семантичні засоби реалізації

Українські ЗМІ

Тема: депортація 1944 р. Повідомлення інформують про те, що в основі змісту пісні “1944” української співачки Джамали є факти з історії кримськотатарського народу. Для позначення події використано лексеми *депортація*, *виселення*.

Депортація: “Представниця від України Джамала підкорила європейців своєю композицією “1944” про депортацію кримських татар” (Український тиждень, 13 травня 2016 р.). *Депортація* – книжн. “дія за значенням депортувати” [30: 285], а *депортувати* – книжн. “висилати за межі (своєї) держави” [30: 285]. У Юридичній енциклопедії Ю. С. Шемшученка є словникова стаття *депортація*, в якій уточнено, що це “примусове [курсив наш – А. Ч.] виселення з місця постійного проживання особи, групи осіб чи народу”, а також зазначено, що депортацію вважають специфічною формою позбавлення свободи, відомою з найдавніших часів [31]. Таку ж оцінку депортації 1944 р. зафіксовано в аналізованому матеріалі, пор.: “Пісня виконавиці кримськотатарського походження “1944” присвячена **трагічним подіям** після Другої світової війни, коли кримські татари зазнали **примусової депортації** з Криму з вини влади Радянського Союзу” (Українська правда, 13 травня 2016 р.). У тексті значення терміна *депортація* уточнює значення прикметника *примусовий* – “1. Який здійснюється через натиск із чийогось боку, примушування. // Який здійснюється через обов’язок, повинність. 2. Який спричиняється обставинами, не залежний від бажання; вимушений” [30: 1124].

В іншому прикладі оцінку вказаного процесу у виразно за допомогою прикметника *насильний*, пор. – “який здійснюється всупереч чийось бажанням, чийсь волі. // За допомогою якого здійснюється насильство” [30: 735]: “Вона виконала пісню “1944” про **насильну депортацію кримських татар сталінським режимом**” (Gazeta.ua, 15 травня 2016 р.).

Виселення: “Адже пісня ця [“1944” – А. Ч.] – спроба щонайширше розповісти про геноцид і насильницьке **виселення** її народу, кримських татар, радянською владою під фінал Другої світової війни до Середньої Азії та знову привернути увагу світової спільноти, що вже один раз депортований народ зазнає утисків тут і зараз від Росії на теренах анексованого Криму” (Український тиждень, 18 травня 2016 р.). *Виселення* – “дія за значенням виселити” [30: 150]; пор. *виселяти* – “примушувати кого-небудь залишити своє місце проживання (житло, населений пункт, певну місцевість). // Переводити, переселяти з одного місця проживання в інше” [30: 150]. Прикметник *насильницький* входить до синонімічного ряду зі стрижневим словом *насильний* (який здій-

снюється примусово). Див. слова, які входять до синонімічного ряду – “насильницький, примусовий [курсив наш – А. Ч.], силуваний, підневільний” [32: 124]. Пор. *насильницький* – “який здійснюється шляхом насильства, заснований на насильстві” [30: 735].

Лексеми *депортація* / *виселення*, об’єднані спільною семою “примушувати залишити місце постійного проживання”, відрізняються походженням – запозичення з латинської мови *депортація* [33: 161] та питомий відповідник *виселення*.

Тексти містять й інші лексеми як засоби маркування та (в окремих випадках) оцінки депортації 1944 р.: *біда*, *геноцид*, *історія*, *подія*, *репресія*, *трагедія*.

Біда: “*Наш народ* [кримські татари – А. Ч.] *пережив велику біду в 1940-х*” (Газета по-українськи, 17 травня 2016 р.). *Біда* – “нешаслива пригода, подія, що завдає кому-небудь страждання; нещастя, лихо. // Несприятливі, важкі умови, труднощі, неприємності” [30: 79]. Прикметник *великий* вказує на чималу силу прояву, інтенсивність цієї події.

Геноцид. В одному із наведених вище речень зафіксовано також лексему *геноцид* – це “винищення окремих груп населення за расовими, національними, релігійними мотивами” [30: 231]; дії, вчинені з наміром знищити (повністю або частково) будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу [31]. Відомо, що 1989 р. Верховна Рада СРСР засудила депортацію кримських татар, визнавши її злочинною і незаконною², а 12 листопада 2015 р. ухвалено постанову, за якою депортацію кримських татар у 1944 р. визнано геноцидом. Щороку 18 травня офіційно вшановують День пам’яті жертв геноциду кримськотатарського народу³.

Історія: “*Адже тепер про трагічну історію кримськотатарського народу 72-річної давнини та анексію Криму сьогодні, про події в Україні знають і говорять не лише дипломати, а й пересічні люди*” (Український тиждень, 16 травня 2016 р.). *Історія* – “сукупність фактів і подій, які належать до минулого” [30: 507], трагічний – “який призводить до великого горя, нещастя, смерті; страшний, катастрофічний” [30: 1467].

Подія. В одному із наведених вище речень зафіксовано лексему *подія* (див. *трагічна подія*) – “те, що відбувалося або відбулося, сталося; явище, факт суспільного або особистого життя” [30: 1009]. Журналісти оцінюють факт минулого (*історія*, *подія*) за допомогою прикметника *трагічний*.

Репресія: “*Композиція “1944” присвячена темі репресій сталінського режиму проти кримськотатарського народу – депортації 1944 року*” (Gazeta.ua, 16 травня 2016 р.). *Репресія* – це “захід державного примусу, покарання” [30: 1215]. У прикладі йдеться про *політичні репресії*, оскільки до них, як засвідчує Юридична енциклопедія [31], зараховують заходи і позбавлення життя або волі, переселення в примусовому порядку, позбавлення громадянства, позбавлення чи обмеження інших громадянських прав або свобод та ін. з мотивів політичного, класового, національного, релігійного і соціального характеру. Політичні репресії зазвичай пов’язані з порушенням норм і принципів як національного, так і міжнародного права.

Трагедія: “*Перемога на міжнародному конкурсі “Євробачення” української співачки кримськотатарського походження Джамали означає, що світ почує меседж про взаємозв’язок трагедії її народу в 1944 році та нинішньої окупації Криму Російською Федерацією*” (Джон Гербст) (Український тиждень, 17 травня 2016 р.).

² Постанова про депортацію татар і перетворення Криму на область. ДОКУМЕНТИ, 17.05.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/05/17/85887/>

³ Рада визнала депортацію кримських татар геноцидом, 12.11.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/short/2015/11/12/148711/>

Трагедія – перен. “велике горе, нещастя, загальнонародне чи особисте, спричинене гострим, непримиренним конфліктом” [30: 4167].

Тема: обставини депортації 1944 р. Окремі публікації вказують на обставини, за яких відбувалася депортація кримських татар, зокрема розкривають локалізованість події в часі, просторі (коли відбувалася подія, звідки і куди депортовано людей), а також називають організаторів злочинних дій.

У відібраних для аналізу реченнях зафіксовано дані щодо дати проведення депортації. Засвідчено узагальнене позначення події *в 1940-х, а також точні відомості у 1944 році, у травні 1944 року*. Синонімами в контексті аналізованих публікацій постають і такі сполучення *72 роки тому, історія 72-річної давнини, після Другої світової війни, під фінал Другої світової війни, під час Другої світової війни*. Звертаємо увагу на апеляцію до концепту “Друга світова війна”, що може бути свідченням деконструкції радянського міфу про “Велику вітчизняну війну” [34: 46].

Знаходимо відомості про те, що людей депортовано з *Кримського півострова / з Криму в Центральну Азію, в Середню Азію / до Середньої Азії*. Так, сполучення з прийменниками *з, в, до* виражають тут просторові відношення.

Знаходимо інформацію про тих, хто вчинив злочин. Це: *Радянський Союз / радянська влада – сталінський режим – Йосип Сталін*. Ім’я агресора певною мірою розкриває словосполучення *радянська влада*, яке апелює до дійсності Радянського Союзу, пор. *радянський – іст.* “який існував у Радянському Союзі, належав йому” [30: 1199], та словосполучення *сталінський режим*, яке вказує на режим влади в СРСР у 30–50 рр., пов’язаний із діяльністю Й. Сталіна, пор. *сталінський – “стос. до сталінізму, сталініста”* [30: 1383]. Позначення організатора депортації 1944 р. зрештою втілено в найменуванні Йосип Сталін.

Тема: наслідки депортації 1944 р.: “Вона присвятила пісню своїй прабабці, яка в травні 1944 року була серед 240 тисяч кримських татар, яких силою вивезли з Криму в Центральну Азію за наказом Йосипа Сталіна. Більшість депортованих склали жінки, діти і літні люди. Щонайменше третина з них померла від голоду і хвороб” (заголовок – Росію на Євробаченні перемогла нова українська ідентичність – FT) (Дзеркало тижня, 19 травня 2016 р.). Про наслідки злочинних дій свідчить поєднання числівника з іменником *240 тисяч (кримських татар)*. А це майже все кримськотатарське населення⁴. А також використано іменники з числівниковим значенням: *більшість (депортованих) і третина (депортованих)*.

Російські ЗМІ

Тема: депортація 1944 р. Публікації містять відповідники: *депортация, судьба, трагедия*.

Депортация: “14 мая в Стокгольме прошел конкурс “Евровидение”, победу в котором одержала украинская певица Джамала с песней “1944”, посвященной депортации крымских татар” (Газета.RU, 16 мая 2016 г.). Історичний факт депортації кримських татар у повідомленнях не замовчується.

Судьба: “Песня “1944”, по словам Джамалы, это композиция о судьбе её народа в советские годы” (Russia Today, 15 мая 2016 г.). Як бачимо, такий маркер подій 1944 р. вказує на ті обставини життєвого шляху, які не залежать від волі інших.

⁴ Усього з Криму депортували 238,5 тис. осіб – майже все кримськотатарське населення. Депортація кримських татар у запитаннях і відповідях, 18 травня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/05/150514_tatars_deportation_ko

Трагедія: ““Українские власти попытаются использовать песню Джамалы в своих политических целях, спекулируя на **трагедии** всего крымско-татарского народа <...>”, – заявил вице-премьер крымского правительства Руслан Бальбек” (Russia Today, 13 мая 2016 г.). Для позначення події використано лексему з оцінним значенням “велике горе, нещастя”. Є вказівка на те, що українська влада використовує тему з метою маніпуляції.

Тема: обставини депортації 1944 р. Знаходимо дані про час депортації людей: *в советское время / в советские годы, во время войны, в 1944 году* та про місце депортації: *из Крыма*. Засвідчено і про організаторів: *при Иосифе Сталине*. Сполучення приємника *при* з місцевим відмінком уживається з метою позначення особи, у *присутності якої* [курсив наш – А. Ч.] щось відбувається. Цілком визначеної номінації того, чий вказівки стали причиною депортації 1944 р., в аналізованому корпусі текстів немає.

На відміну від публікацій в українських ЗМІ, російські журналісти не розкривають тему “последствия депортации 1944 г.”.

Висновки

За допомогою процедури якісного контент-аналізу розкрито структуру, мовні засоби реалізації нарративу “депортация крымских татар у 1944 р.” на матеріалі повідомлень українських та російських ЗМІ про кримських татар у контексті новин про перемогу Джамали на Євробаченні-2016.

Порівняння різномовних мас-медіа дозволило виокремити спільні та відмінні ознаки на рівні змісту й мовного вираження нарративу.

Щодо структури нарративу. Наративи українсько- та російськомовних ЗМІ формують спільні теми: *депортация 1944 р., обставини депортації 1944 р., депортация 1944 г., обстоятельства депортации 1944 г.* Публікації російських ЗМІ не розкривають теми *последствия депортации 1944 г.*, про яку згадують матеріали українських ЗМІ як про *наслідки депортації 1944 р.*

Щодо мовного вираження нарративу. Порівняння лексико-семантичних засобів вербалізації виокремлених вище тем засвідчило, що є спільні лексеми маркування / оцінки депортації 1944 р.: *депортация / депортация, трагедія / трагедия*. Але українськомовні та російськомовні ЗМІ містять відмінні лексичні засоби позначення примусового виселення кримських татар, укр.: *виселення, біда, геноцид, історія, подія, репресія*, рос.: *судьба*.

І в українських, і в російських мас-медіа знаходимо вказівку на депортації людей. Для цього використано числівники з іменниками *в 1940 – х, у 1944 році, у травні 1944 року / в 1944 году*. Засвідчено також сполучення, які постають синонімами для позначення часу події в контексті аналізованих українських ЗМІ (*72 роки тому, історія 72-річної давнини*) та російськомовних публікацій (*в советское время, в советские годы*). Проте українські журналісти, локалізуючи подію в часі, розгортають її за допомогою концепту *Друга світова війна (після Другої світової війни, під фінал Другої світової війни, під час Другої світової війни)*, на відміну від російських журналістів, які його уникають (*во время войны*).

Наративи українсько- та російськомовних ЗМІ містять відомості про те, звідки депортовано людей: *з Крымского полуострова, з Криму / из Крыма*.

Українські журналісти, локалізуючи подію в просторі, подають також інформацію про місце переселення (*в Центральну Азію, в Середню Азію, до Середньої Азії*). Просторові відношення виражено за допомогою сполучення з приємниками *з / из, в, до*.

Українські мас-медіа називають суб'єкта дії, за чийм наказом здійснено примусове виселення кримських татар у 1944 р., *Иосипа Сталіна*. Російські ЗМІ “пом'якшують” ситуацію, вдаючись до вживання виразу *при Иосифе Сталине*.

У російських мас-медіа, на відміну від українських ЗМІ, не зафіксовано засобів, які б вербалізували тему *наслідки депортації 1944 р.*

Перспективу дослідження проблеми вбачаємо в розкритті структури, лексико-семантичних засобів реалізації нарративу “анексія АР Крим у 2014 р.” на матеріалі повідомлень українських та російських ЗМІ.

1. Баровська А. В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО / А. В. Баровська // Стратегічні пріоритети. – 2015. – №1 (34). – С. 147–152.
2. Баровська А. В. “Зрозуміла мова” / Plain language як умова реалізації комунікації влада – громадськість та побудови нарративів / А. В. Баровська, І. О. Коваль // Стратегічні пріоритети. Сер. : Політика. – 2016. – №4 (41). – С. 49–54.
3. Дубов Д. В. “Стратегічний нарратив”: до проблеми реалізації сутнісної складової стратегічних комунікацій в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/2377>
4. Дубов Д. В. Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації / Д. В. Дубов // Стратегічні пріоритети. Сер. : Політика. – 2016. – № 4. – С. 9–23.
5. Кушнір О. В. Поняття та сутність стратегічних комунікацій у сучасному українському державотворенні [Електронний ресурс] / О. В. Кушнір. – Режим доступу : <http://goal-int.org/ponyattya-ta-sutnist-strategichnix-komunikacii-u-suchasnomu-ukrainskomu-derzhavotvorenni/>
6. Мандзюк О. А. Підходи до будови алгоритму аналітичного нарративу в рамках теорії стратегічних комунікацій [Електронний ресурс] / О. А. Мандзюк. – Режим доступу : <http://goal-int.org/pidxodi-do-budovi-algoritmu-analitichnogo-narativu-v-ramkax-teorii-strategichnix-komunikacij/>
7. Ожеван М. А. Глобальна війна стратегічних нарративів: виклики та ризики для України / М. А. Ожеван // Стратегічні пріоритети. Сер. : Політика. – 2016. – № 4 (41). – С. 30–40.
8. Почепцов Г. Стратегіческие коммуникации в условиях информационного противоборства [Электронный ресурс] / Г. Почепцов. – Режим доступа : http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/strategicheskie_kommunikatsii_v_usloviyakh_informatsionnogo_protivoborstva/
9. Савченко В. А. Формування вимог до домінуючого стратегічного метанарративу для нейтралізації агресивних стратегічних нарративів опонентів / В. А. Савченко, Т. М. Дзюба, І. О. Диба // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2016. – № 1 (25). – С. 192–197.
10. Соловійов С. Г. Основні характеристики стратегічних комунікацій / С. Г. Соловійов // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Сер. : Державне управління. – 2016. – Вип. 1. – С. 165–170. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUC_ZUDU_2016_1_26.
11. Labov W. The Transformation of experience in narrative syntax / W. Labov // Language in the Inner City. Studies in the Black English Vernacular. – Philadelphia, 1972 – P. 354–396.
12. Попова Т. В. Стратегічні комунікації: [словник] / Т. В. Попова, В. А. Ліпкан / за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2016. – 416 с.
13. Костенко Н. Досвід контент-аналізу: моделі та практики : моногр. [Електронний ресурс] / Н. Костенко, В. Іванов. – К. : Центр вільної преси, 2003. – Режим доступу : https://docs.google.com/file/d/0B4_8aVOjjZ_wTmljcDk4NUlZY28/edit.
14. Новини vs. новини. Виборча кампанія в новинних телепрограмах / за ред. Наталії Костенко і Валерія Іванова ; Ін-т соціології НАН України, Ін-т журналістики Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка ; Акад. укр. преси. – К. : ЦВП, 2005. – 212 с.
15. Проект “Політична реклама на телебаченні у період передвиборної кампанії” (серпень-вересень 2007 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.aup.com.ua/upload/1189491444reklama_august.pdf.
16. Онуфрив С. Т. Політичний дискурс ЗМІ України у світовому інформаційному просторі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 “журналістика” / С. Т. Онуфрив. – К., 2005. – 20 с.
17. Шовкун І. В. Політична реклама як комунікативний процес : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 “політичні інститути та процеси” / І. В. Шовкун. – К., 2004. – 16 с.
18. Миклащук І. М. Ідеологічні засади політичних партій України (за передвиборними документами 2006–2007 рр.) / І. М. Миклащук // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 3 (12). – С. 79–86.

19. *Іванов О. В.* Дослідження міжнародної комунікації політичних еліт методом контент-аналізу / О. В. Іванов // *Наук. зап. НаУКМА. Сер. : Соціол. науки.* – 2009. – Т. 96. – С. 43–49.
20. *Гаврилова М. В.* Анализ программ российских политических партий начала XX и XXI вв. (лингвистический аспект) / М. В. Гаврилова. – СПб. : Изд-во Невского ин-та языка и культуры, 2011. – 244 с.
21. *Чучвара А.* Формування методології дослідження політичного дискурсу в Україні: практика використання контент-аналізу / А. Чучвара // *Мова і суспільство* / гол. ред. Галина Мацюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – Вип. 6. – С. 23–34.
22. *Хилько М. М.* Контент-аналіз: історія і визначення методу / М. М. Хилько // *Вісник СевНТУ : зб. наук. пр. Сер. : Політологія.* – Севастополь, 2010. – Вип. 112. – С. 44–48.
23. *Zhang Y.* Qualitative Analysis of Content [Electronic resource] / Yan Zhang and Barbara M. Wildemuth. – Mode of access : https://www.ischool.utexas.edu/~yanz/Content_analysis.pdf.
24. *Franzosi R.* Content Analysis: Objective, Systematic, and Quantitative Description of Content [Electronic resource] / Roberto Franzosi. – Mode of access : <https://pdfs.semanticscholar.org/c614/2310012f03943b149e07217116bbf083639c.pdf>.
25. *Berg Bruce L.* An introduction to content analysis [Electronic resource] / Bruce L. Berg. – Mode of access : <http://depts.washington.edu/uwmcnair/chapter11.content.analysis.pdf> (p. 238–267).
26. *Hsieh Hsiu-Fang* Three Approaches to Qualitative Content Analysis [Electronic resource] / Hsiu-Fang Hsieh, Sarah E. Shannon // *Qualitative health research.* – 2005. – November, vol. 15, No 9. – Mode of access : <http://www.iisgcp.org/glssn/Supplemental202.pdf> (p. 1277–1288).
27. Рабочая книга социолога [Электронный ресурс] / под ред. Г. В. Осипова. – М., 2003. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/867043>.
28. *Юськів Б. М.* Контент-аналіз. Історія розвитку і світовий досвід : моногр. / Б. М. Юськів. – Рівне : Перспектива, 2006. – 204 с.
29. *Іванов О. В.* Комп'ютерний контент-аналіз: проблеми та перспективи вирішення / О. В. Іванов // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства.* – 2009. – Вип. 15. – С. 335–340.
30. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2009. – 1736 с.
31. Юридична енциклопедія : в 6 т. [Електронний ресурс] / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/legal/>
32. *Полюга Л. М.* Словник синонімів української мови / Л. М. Полюга. – 3-тє вид. – К. : Довіра, 2007. – 477 с. – (Словники України).
33. Словник іншомовних слів / [уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапуґа]. – К. : Наук. Думка, 2000. – 664 с.
34. *Симоненко І. М.* Друга світова війна в історичній пам'яті українського народу / І. М. Симоненко // *Стратегічні пріоритети.* – 2008. – № 4 (9). – С. 44–54.

**RESEARCH OF STRATEGIC NARRATIVES
IN MASS MEDIA TEXTS: POSSIBILITIES OF QUALITATIVE
CONTENT ANALYSIS METHOD**

Adriana Chuchvara

*Ivan Franko National University in Lviv
vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine
adriana.chuchvara@gmail.com*

The relevance of the paper is defined by the need to develop the theory and methods of political discourse research in sociolinguistics. The purpose of the article is to reveal the structure and lexical-semantic means of realization of the strategic narrative 'The Deportation of the Crimean Tatars in 1944' on the basis of publications by Ukrainian and Russian mass media about Jamala's victory in Eurovision Song Contest in 2016. The tasks of the article: 1) to substantiate the topics and linguistic means of reali-

sation of this narrative by applying the method of qualitative content analysis; 2) to compare the set of topics and lexico-semantic means of narrative implementation in media in different languages.

The scope of the corpus is 51 published units, which contains 23 articles from the Ukrainian mass media ('Ukrayinaskyi Tyzhden', 'Gazeta.ua', 'Hazeta po-ukrayinski', 'Dzerkalo tyzhnia', and 'Ukrayinska pravda') and 28 articles from the Russian mass media ('Gazeta.RU', 'Izvestiya', and 'Russia Today'). The materials, which were published online in May 2016, were sorted in accordance with search terms: Jamala, Eurovision-2016, and the Crimean Tartars in Ukrainian and Russian.

The methods of research include the methods of content analysis, descriptive method, and comparative method.

For data processing, I used the programme *QDA Miner Lite v1.4.6*, which made it possible to select the sentences with the following key words and their synonyms in Ukrainian and Russian: *the Crimean Tartars (the Crimean Tartar people, Tartars, people)* and *Crimea (the Crimean Peninsula, peninsula, motherland / Motherland)*.

The set of selected fragments is grouped in accordance with the topics.

The comparison of mass media articles in different languages provided a possibility of comparing convergent and divergent features at the level of content and linguistic expression of narrative.

With regard to the structure of the narrative, it has been noted that the narratives of the Ukrainian and Russian language mass media form common topics: *the 1944 deportation* and *the circumstances of the 1944 deportation*. The articles in the Russian mass media do not disclose the topic of *the consequences of the 1944 deportation*, which are discussed in the articles of the Ukrainian mass media.

With regard to the linguistic expression of the narrative, the comparison of lexico-semantic means of verbalizing the above topics has shown that there are common lexemes for marking and assessing of 1944 deportation: *deportation* and *tragedy*. Simultaneously, Ukrainian (*expulsion, disaster, genocide, history, event, repression*) and Russian-language media (*fate*) contain different lexical means for the symbolic nomination of the Crimean Tatars' deportation.

Both in the Ukrainian and in the Russian media, it is possible to find information about the time of deportation, for which numerals with numbers are used: *in the 1940s, in the year 1944, in May 1944, and in 1944*. There are also cases of synonymic word combinations, which denote the time of the event in the context of the analysed Ukrainian (*72 years ago, a 72-year old story*) and Russian (*in the Soviet time, in the Soviet years*) articles. Meanwhile, localising the event in time, the Ukrainian journalists referred to the concept of '*the Second World War*' (*after the Second World War, at the end of the Second World War, in the course of the Second World War*), in contrast to the Russian journalists (*in the course of the war*). The narratives of the Ukrainian and Russian language mass media contain the information about the place, from which the people were deported: *from the Crimean peninsula* and *from Crimea*. At the same time, localizing the event in space the Ukrainian journalist emphasize the place of deportation (*to the Central Asia*). The Ukrainian mass media suggest a defined nomination of the person who ordered to initiated the forceful relocation of the Crimean Tartars in 1944 (*Joseph Stalin*), in contrast to the Russian mass media (*at the time of Joseph Stalin's rule*).

Key words: applied sociolinguistics, the Ukrainian mass media, the Russian mass media, strategic narrative, content analysis.